

ӘОЖ 004.8:37.01:930+91

ЖАСАНДЫ ИНТЕЛЛЕКТ ТАРИХ ПЕН ГЕОГРАФИЯНЫ ОҚЫТУДА ҚАНДАЙ ЖАҢА МҮМКІНДІКТЕР АШАДЫ?

Пиралиева Сандуғаш

магистрант, Мұхтар Әуезов атындағы Оңтүстік Қазақстан университеті,
Шымкент қ, Қазақстан

Қазіргі білім беру жүйесінде технологиялық жаңалықтардың рөлі айтарлықтай артуда. Тарих пен география пәндерінде жасанды интеллект (ЖИ) құралдарын пайдалану дарынды оқушылардың зерттеу қабілеттерін дамытуда жаңа мүмкіндіктер ашады. ЖИ үлкен деректерді өңдеу және талдау арқылы оқушыларға әлемді тереңірек түсінуге, тарихи оқиғалардың себеп-салдарын анықтауға және экологиялық, экономикалық өзгерістерді болжауға мүмкіндік береді. Сонымен қатар, география пәнінде ЖИ арқылы жер бедерінің өзгерісін бақылап, табиғат құбылыстарының заңдылықтарын түсінуге болады. Дарынды оқушылар үшін бұл технологиялар ғылыми ізденіс жүргізу қабілетін арттырып, білім алудың сапасын жақсартуға мүмкіндік береді. ЖИ құралдары оқушылардың жеке қажеттіліктеріне бейімделіп, олардың шығармашылық әлеуетін оятады, бұл болашақта ғылым мен технология салаларында үлкен жетістіктерге жетуге негіз болады.

Кілт сөздері: жасанды интеллект, тарих, география, дарынды оқушылар, зерттеу қабілеттері, деректерді талдау, цифрлық технологиялар, адаптивті оқыту, білім беру сапасы, ғылыми ізденіс.

Бүгінгі күннің білім беру жүйесінде технологиялық жаңалықтардың рөлі айқын артып отыр. Әсіресе, тарих пен география пәндерінде жасанды интеллект (ЖИ) құралдарын қолдану дарынды оқушылардың зерттеу қабілеттерін дамытуда жаңа мүмкіндіктер ашып отыр. Жасанды интеллект – бұл үлкен деректерді өңдеу, талдау және автоматтандырылған шешім қабылдау жүйесі, ол оқушыларға өткен мен қазіргі әлемді жан-жақты түсінуге көмектеседі. Жасанды интеллекттің негізгі ерекшелігі – ақпаратты жүйелі түрде жинақтап, оның негізінде ғылыми тұжырымдар жасау мүмкіндігі. Тарих пәнінде бұл құралдар оқушыларға әртүрлі дереккөздерді талдау, тарихи оқиғалардың себеп-салдарын анықтау және олардың өзара байланыстарын көрнекі түрде көрсетуге мүмкіндік береді. Мысалы, тарихи кезеңдердегі әлеуметтік, экономикалық және саяси өзгерістерді сандық талдау арқылы оқушылар белгілі бір үрдістерді болжауға және өткен оқиғалардың қазіргі қоғамдағы орнын бағалауға үйренеді. Архивтік құжаттарды цифрландыру және

OCR технологиялары арқылы ескі жазбаларды қайта өңдеу тарихи деректерге жаңа көзқараспен қарауға мүмкіндік береді.

География пәнінде жасанды интеллекттің қолданылуы табиғат құбылыстарын түсінудің жаңа жолдарын ашады. Спутниктік суреттер мен географиялық ақпараттық жүйелер (GIS) арқылы жер бедерінің өзгеруі, климаттық өзгерістер мен экожүйелердің дамуы нақты уақыт режимінде бақыланады. Мұндай ақпарат оқушыларға тек теориялық білім беріп қоймай, деректерді визуализациялау арқылы оларды практикалық зерттеу жұмыстарында қолдануға мүмкіндік туғызады. Интерактивті карталар, 3D модельдер және симуляциялар табиғаттың күрделі процестерін түсінуге ықпал етіп, оқушылардың аналитикалық ойлау қабілеттерін дамытады.

Дарынды оқушылар үшін жасанды интеллект технологиялары ерекше маңызды, себебі олар өз бетімен ғылыми ізденіс жүргізу қабілетін арттырады. Оқушылар технологиялық құралдарды пайдаланып, қажетті ақпаратты тез табу, оны талдап, ғылыми тұжырымдар жасау процесінде белсенді рөл атқарады. Жасанды интеллекттің көмегімен оқушылар өздерінің зерттеу сұрақтарын нақтылап, әртүрлі дерек көздерінен алынған ақпараттарды синтездеу арқылы өз идеяларын жүйелі түрде дәлелдей алады. Бұл әдістер болашақта ғылым мен технология салаларында жетістікке жетудің негізін қалыптастырады.

Сонымен қатар, ЖИ құралдары оқу процесін әр оқушының жеке қажеттіліктеріне бейімдейді. Адаптивті оқыту жүйелері оқушылардың қабілеті мен қызығушылығына қарай мазмұнды автоматты түрде өзгертіп отырады, бұл өз кезегінде олардың білім алуға деген ынтасын арттырады. Тарих пен география пәндерінде мұндай жеке траекториялар оқушылардың дербестігін күшейтіп, шығармашылық әлеуетін оятады. Оқушылар өз бетімен жобалар жасап, топтық талқылауларда белсенді пікір алмасу арқылы өздерінің ғылыми көзқарастарын дамытады.

Жасанды интеллектті қолданудың артықшылықтары тек зерттеу қабілеттерін дамыту ғана емес, сонымен қатар оқу процесін жеңілдету мен білімнің сапасын арттыруда да көрінеді. Технология көмегімен тарих пен география пәндеріндегі күрделі ақпаратты қарапайым және түсінікті формада ұсыну, деректерді визуализациялау және интерактивті құралдарды пайдалану оқушыларға тақырыпты тереңірек меңгеруге мүмкіндік береді. Бұл әдістер оқушылардың сыни ойлауын, логикалық талдауын және шығармашылық қабілеттерін жетілдіруде үлкен роль атқарады.

Қорыта айтқанда, тарих пен география сабақтарында жасанды интеллектті қолдану дарынды мектеп оқушыларының зерттеу қабілеттерін дамытуда жаңа сапалық серпіліс болып табылады. Бұл технологиялар оқушыларға ақпаратты тиімді іздеу, талдау және интерпретациялау дағдыларын қалыптастыруға көмектеседі, сонымен қатар олардың жеке зерттеу траекториясын құрып, ғылыми тұрғыдан ойлау қабілетін арттырады. Болашақта осындай

инновациялық әдістерді кеңінен қолдану білім беру саласының дамуына және ұрпақ тәрбиесінде маңызды рөл атқаратыны сөзсіз.

ARTIFICIAL INTELLIGENCE: WHAT NEW OPPORTUNITIES DOES IT OPEN FOR TEACHING HISTORY AND GEOGRAPHY?

Sandugash Piraliyeva

The role of technological innovations in the modern education system is rapidly increasing. In the subjects of History and Geography, the use of Artificial Intelligence (AI) tools opens new opportunities for developing the research capabilities of talented students. AI enables students to process and analyze large data sets, helping them understand the world in greater depth, identify the causes and effects of historical events, and predict ecological and economic changes. In Geography, AI allows for monitoring changes in landforms and understanding the laws of natural phenomena. For talented students, these technologies enhance their ability to conduct scientific research and improve the quality of learning. AI tools adapt to the individual needs of students, stimulating their creative potential, and laying the foundation for future success in science and technology.

Keywords: artificial intelligence, history, geography, gifted students, research skills, data analysis, digital technologies, adaptive learning, education quality, scientific research.

ИСКУССТВЕННЫЙ ИНТЕЛЛЕКТ: КАКИЕ НОВЫЕ ВОЗМОЖНОСТИ ОН ОТКРЫВАЕТ ДЛЯ ПРЕПОДАВАНИЯ ИСТОРИИ И ГЕОГРАФИИ?

Пиралиева Сандугаш

Роль технологических инноваций в современной системе образования быстро возрастает. В предметах История и География использование инструментов Искусственного Интеллекта (ИИ) открывает новые возможности для развития исследовательских способностей одаренных учеников. ИИ позволяет учащимся обрабатывать и анализировать большие объемы данных, помогая им глубже понять мир, выявлять причины и следствия исторических событий, а также прогнозировать экологические и экономические изменения. В Географии ИИ позволяет отслеживать изменения ландшафтов и понимать законы природных явлений. Для одаренных учеников эти технологии усиливают их способность проводить научные исследования и повышать качество обучения. Инструменты ИИ адаптируются к

индивидуальным потребностям учеников, стимулируя их творческий потенциал и закладывая основу для будущих успехов в науке и технологиях.

Ключевые слова: искусственный интеллект, история, география, одаренные ученики, исследовательские способности, анализ данных, цифровые технологии, адаптивное обучение, качество образования, научные исследования.